

ARTYKUŁ

Rosyjska „specjalna operacja wojskowa” jako nieudany *coup de main*. Perspektywa analizy wywiadowczej

Russian ‘special military operation’ as a failed *coup de main*.
An intelligence analysis perspective

MAREK KLASA

Akademia Sztuki Wojennej

 <https://orcid.org/0000-0003-0863-5601>

MICHAŁ KLASA

Autor niezależny

 <https://orcid.org/0009-0001-1412-0383>

Abstrakt

Autorzy dokonują analizy inwazji i działań wywiadowczych jako operacji typu *coup de main*, rozumianych nie jako ściśle skutecznianie sztuki wojennej, lecz jako zamach stanu (fr. *coup d'état*) realizowany siłami zewnętrznymi na terytorium atakowanego państwa. *Coup de main* jako skuteczny atak z zaskoczenia wymaga zastosowania infiltracji kontrwywiadu ofensywnego i pacyfikacji oponenta siłami typu policyjnego. W artykule mechanizmy te są analizowane na przykładzie aneksji Krymu dokonanej przez Federację Rosyjską w 2014 r. oraz rosyjskiej inwazji na Ukrainę w 2022 r., którą autorzy przyrównują do inwazji wojsk Układu Warszawskiego

w Czechosłowacji w 1968 r. Zrozumienie takiego modelu agresji wymaga prezentacji instrumentów analizy funkcjonowania państwa autorytarnego.

Słowa kluczowe *coup de main*, zamach stanu, Ukraina, infiltracja, analizy wywiadowcze, logika sytuacyjna

Abstract The authors analyse the invasions and accompanying intelligence activities as *coup de main* operations, understood not as strict execution of the art of war, but rather as a *coup d'état* carried out by external forces on the territory of the attacked state. *Coup de main* as an effective surprise attack requires the use of offensive counterintelligence infiltration and the pacification of the opponent with police-type forces. In the article, these mechanisms are analysed using the example of Soviet actions in countries perceived by Moscow as its sphere of influence, the annexation of Crimea by the Russian Federation in 2014 and the Russian invasion of Ukraine in 2022 historical experience from the Russian invasion of Ukraine in 2022 which the authors compare to the invasion of Czechoslovakia by Warsaw Pact troops in 1968. Understanding this model of aggression requires presenting instruments for analysing how the authoritarian state operates.

Keywords *coup de main*, *coup d'état*, Ukraine, infiltration, intelligence analysis, situational logic

Wprowadzenie

Przedmiotem badań opisanych w artykule jest specyficzny rodzaj działań skierowanych przeciw władzom państwowym i ich aparatowi przymusu, określony terminem *coup de main* (pol. 'cios ręką'). Pojęcie to, zaczerpnięte z literatury anglojęzycznej, przede wszystkim z myśli Edwarda Luttwaka, zostanie opisane szerzej w dalszej części tekstu.

Celem artykułu jest analiza działań Federacji Rosyjskiej (FR) podejmowanych w ramach dwóch aktów agresji na Ukrainę: w 2014 r. i 2022 r. jako operacji *coup de main* w myśl przyjętej definicji operacyjnej. Realizacja celu badań może przyczynić się zarówno do wzrostu świadomości zagrożenia tego typu działaniami, jak i zwiększenia odporności na nie.

Autorzy przyjęli następujące założenia badawcze: instytucje totalne¹, do których można zaliczyć zarówno siły zbrojne, jak i aparat administracyjny w państwach autorytarnych, mają ukryty program, określany w socjologii mianem drugiego życia instytucji totalnej². Odnosząc tę koncepcję do praktyki działania państw autorytarnych, można dostrzec znaczne rozbieżności między formalną doktryną użycia sił zbrojnych a ich faktycznym wykorzystaniem. Jest to dostrzegalne w działaniach Armii Radzieckiej, m.in. w: interwencjach w państwach będących formalnymi sojusznikami ZSRS, działaniach przeciwpartyzanckich i ekspedycyjnych³. Federacja Rosyjska przejęła tę spuściznę, a prowadzone przez nią działania wojskowe (w Czeczenii w latach 1994–1996 i 1999–2000, w Gruzji w 2008 r., w Syrii w latach 2015–2024⁴ i w Ukrainie od 2014 r.) były odległe od założeń wojny między aktorami państwowymi zbliżonymi do siebie pod względem potencjału. Wynika stąd drugie założenie przyjęte przez autorów – doświadczenia użycia siły militarnej w operacjach po II wojnie światowej zaważyły na funkcjonowaniu Sił Zbrojnych FR w czasie pokoju (czasie „P”) i ich sposobie działania podczas inwazji na Ukrainę w 2022 r.

Przyjętym ograniczeniem badawczym jest zawężenie bazy badawczej do studium przypadku dwóch rosyjskich operacji przeciw Ukrainie – aneksji Krymu w 2014 r. i pełnoskalowej inwazji na początku 2022 r. oraz zestawienie tej ostatniej z założeniami interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 r. analizowanej na podstawie dokumentacji operacji „Dunaj”.

Obszerne badanie interwencji w Czechosłowacji w 1968 r., zarówno pod względem samego sposobu użycia siły, jak i wpływu na inne państwa, przede wszystkim tzw. bloku wschodniego, przeprowadzili: Kent DeBenedictis, Jacques Rupnik, Alexander Stykalin, Slavomír Michálek, Ljubodrag Dimić, Miklós Mitrovits, Mirosław Szumiło, Mihail Gruev, Michal Štefanský i Jakub Drábik oraz Kieran

¹ Według Ervinga Goffmanna: „Instytucja totalna to organizacja społeczna, w obrębie której żyje zamknięta, formalnie kontrolowana przez jej personel grupa osób”. W oryginale: „A ‘total institution’ is ‘a place of residence and work where a large number of like-situated individuals, cut off from the wider society for an appreciable period of time, together lead an enclosed, formally administered round of life’”. Cyt. za: *The Characteristics of Total Institutions*, w: *A Sociological Reader on Complex Organizations*, A. Etzioni (red. nauk.), New York 1961, s. xiii. (Tłumaczenia w tekście pochodzą od autorów – dop. red.).

² Tamże, s. 312–338.

³ Por. B. Триандафиллов, *Характер операций современных армий*, Москва 1929 (W. Triandafilłow, *Charakter operacyj sowremiennych armij*, Moskwa 1929); H. Hermann, *Operacyjny wymiar walki zbrojnej*, Toruń 2004, s. 129–131; M. Depczyński, L. Elak, *Rosyjska sztuka operacyjna w zarysie*, Warszawa 2020, s. 233–244, 282–294.

⁴ Rosyjska interwencja w Syrii trwała jeszcze po rozpoczęciu pełnoskalowej wojny z Ukrainą.

Williams. Istotny wkład do badanych zagadnień wnieśli Alex Hughes, Marek Świerczek oraz Edward Luttwak⁵.

Autorzy niniejszego artykułu wykorzystali badania jakościowe, heurystyczne i teoretyczne, które uzupełnili ustrukturyzowanymi technikami analitycznymi zgodnie z klasyfikacją Randolpha H. Phersona i Richarda J. Heuera.

Coup de main – definicja operacyjna

Pojęciem *coup de main* posłużono się dla określenia sposobu użycia siły zbrojnej przez agresora⁶, który chcąc dokonać zmiany władzy politycznej⁷ w zaatakowanym państwie⁸, wkracza swoimi siłami (wojskami) na jego terytorium, najczęściej

⁵ Zob. szerzej: K. DeBenedictis, *Russian „Hybrid Warfare” and the Annexation of Crimea. The Modern Application of Soviet Political Warfare*, London 2022; *Operation Danube Reconsidered. The International Aspects of the Czechoslovak 1968 Crisis*, J. Drábik (red.), Stuttgart 2021 (autorzy rozdziałów: J. Rupnik, A. Stykalin, S. Michálek, L. Dimić, M. Mitrovits, M. Szumilo, M. Gruev, M. Štefánský, J. Drábik); K. Williams, *The Prague Spring and its aftermath: Czechoslovak Politics, 1968–1970*, Cambridge 1997, s. 112–143; A. Hughes, *Plan Z. Reassessing Security-Based Accounts of Russia’s Invasion of Ukraine*, „Journal of Advanced Military Studies” 2023, t. 14, nr 2, s. 174–208. <https://doi.org/10.21140/mcuj.20231402009>; M. Świerczek, *Model infiltracji Jeżowa a zajęcie Krymu przez Federację Rosyjską*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2024, nr 30, s. 131–157. <https://doi.org/10.4467/20801335PBW.24.005.19607>; M. Świerczek, *Szturm na siedzibę Służby Bezpieczeństwa Ukrainy w Ługańsku w 2014 r. jako przykład operacji służb specjalnych Federacji Rosyjskiej*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2023, nr 28, s. 52–86. <https://doi.org/10.4467/20801335PBW.23.002.17652>; E.N. Luttwak, *Zamach stanu. Podręcznik*, Warszawa 2017.

⁶ Agresorem może być aktor zarówno państwowy, jak i niepaństwowy.

⁷ Zmiana ta może zostać dokonana przy zachowaniu formalnej niepodległości zaatakowanego państwa, np. przez obsadzenie rządu marionetkowego kontrolowanego przez agresora.

⁸ We wszystkich badanych przez autorów przypadkach *coup de main* został przeprowadzony przeciwko władzom państwowym, co jednak nie stanowi *per se* dowodu na to, że można o nim mówić wyłącznie w odniesieniu do podmiotów państwowych. Autorzy chcą to podkreślić z uwagi na popularną w latach 2001–2022 argumentację dotyczącą „wyjątkowości” (podmioty niepaństwowe miały być wyjątkiem względem zasad strategii) podmiotów państwowych i niemożliwości stosowania dotyczącej ich wiedzy (zwłaszcza dorobku klasyków strategii) do podmiotów niepaństwowych. Por. słowa Christophera Bassforda: „W oszołamiającym pokazie historycznego roztargnienia nasze środowisko bezpieczeństwa narodowego wydaje się [...] oszołomione odkryciem, że wojnę mogą prowadzić grupy inne niż weberowskie państwa. [...] W obliczu tego, co ewidentnie wielu autorom wydaje się zupełnie nowym rodzajem wojny, prowadzonym przez organizacje takie jak, powiedzmy, Al-Kaida, skłonni są oni używać terminów, które mają na celu uchwycenie ducha tej przełomowej innowacji przez nadanie jej nazwy. Przykładowo: «wojna niepaństwowa», «wojna czwartej (lub piątej) generacji» lub [...] «nowe wojny» [...]. Być może najbardziej mylący ze wszystkich jest termin «wojna nietrynitarna» ukuty przez Martina van Crevelda [...] by podsumować jego rzekomo nowe i «nieclausewitzowskie» podejście do rozważań na temat wojny”. Zob. Ch. Bassford, *Na palcach wokół trójcy Clausewitza*, „Kwartalnik Bellona” 2017, t. 688, nr 1, s. 73.

w ugrupowaniu marszowym. Zakłada, że dzięki wywołanemu efektowi szoku nie napotka skutecznego oporu. Preferowaną formą obezwładnienia przeciwnika jest oddziaływanie psychologiczne – w jego wyniku ofiara agresji nie podejmie walki (zbrojnej) i tym samym nie stanie się obrońcą⁹. Rażenie ogniem stosowane jest taktycznie, w sytuacji gdy ofiara agresji stawia opór (stając się obrońcą) lub dla wzmocnienia efektu szoku wobec niestawiającej oporu ofiary (np. bombardowanie niestawiających oporu instalacji wojskowych lub bombardowania terrorystyczne ludności cywilnej). Logika użycia siły w takich działaniach różni się od tej stosowanej w otwartym konflikcie zbrojnym, w którym potencjały stron są zbliżone (ang. *near-peer conflict*).

Na potrzeby badania opisanego w niniejszym artykule sformułowano cztery hipotezy szczegółowe:

1. Działania określone definicją operacyjną *coup de main* mają własną strategię, odmienną niż klasyczna logika konfliktu zbrojnego, a zbliżoną do logiki zamachu stanu (*coup d'état*). Jako sposób weryfikacji tej hipotezy przyjęto metody teoretyczne, w tym opracowanie definicji operacyjnej *coup de main* i zastosowanie jej do wybranych przypadków ujętych w bazie badawczej.
2. Decyzji o przeprowadzeniu „specjalnej operacji wojskowej” jako *coup de main* nie należy wyjaśniać wyłącznie jako błędu racjonalnego aktora lub portretu psychologicznego przywódcy, lecz raczej jako modelowanie zachowań organizacji rzutujące na proces planistyczny. Do weryfikacji tej hipotezy zostały zastosowane ustrukturyzowane techniki analityczne (tabela 1). Wyniki poszczególnych metod przedstawiono w tabelach 3 i 4.
3. Zajęcie Krymu i pierwsza faza rosyjskiej inwazji na Ukrainę na kierunkach: kijowskim, charkowskim i chersońskim były operacjami typu *coup de main*, podobnymi w swych założeniach do interwencji w Czechosłowacji w 1968 r. Do jej weryfikacji zastosowano analogie historyczne, wnioskowanie i abstrahowanie, których wyniki zostały ujęte w tabeli 5.
4. Warunkiem koniecznym dla skutecznego przeprowadzenia operacji typu *coup de main* jest infiltracja wywiadowcza. Jej skala przesądziła o powodzeniu operacji w 2014 r. i niepowodzeniu w 2022 r. Do jej weryfikacji zastosowano te same metody jak do hipotezy trzeciej.

⁹ Por. słowa Carla von Clausewitza: „Wojna toczy się raczej dla obrońcy niż dla zdobywcy, gdyż dopiero najazd wywołał obronę, a wraz z nią i wojnę. Zdobywca zawsze jest sposobiony pokojowo (jak to zresztą twierdził stale o sobie Bonaparte), chętnie wkroczyłby do naszego państwa jak najspokojniej. Aby nie mógł tego zrobić, musimy sami pragnąć wojny, a więc ją też przygotować, czyli innymi słowy: sztuka wojenna wymaga aby właśnie słabi, skazani na obronę byli zawsze uzbrojeni, aby nie ulec napadowi”. Zob. C. von Clausewitz, *O wojnie*, Lublin 1995, s. 441.

Coup de main jako praktyka działania Federacji Rosyjskiej

Analiza okoliczności, celów i skutków operacji typu *coup de main* wymaga odpowiedniej metodologii. Badania opierające się na obu rozpatrywanych modelach: podejmowania decyzji polityczno-wojskowych oraz funkcjonowania państwa autorytarnego, jakim jest FR, wykorzystują analizę związków przyczynowo-skutkowych¹⁰. W artykule za punkt wyjścia przyjęto ustrukturyzowane techniki analityczne zgodnie z klasyfikacją Phersona i Heuera, opisane w tabeli 1 wraz z ich zastosowaniem.

Tabela 1. Ustrukturyzowane techniki analityczne określające związki przyczynowo-skutkowe i zastosowanie tych technik w artykule.

Nazwa techniki analitycznej	Opis	Zastosowanie w artykule
Logika sytuacyjna <i>red hat</i>	Opinia ekspercka mająca na celu przyjmowanie toku rozumowania rozpracowywanego podmiotu	Elementy metodologii <i>red hat</i> stanowią podstawę analizy. Na potrzeby artykułu są syntezowane opinie: • Hieronima Grali i Witolda Jurasza¹¹, • Andrija Charuka i Mychajły Żyrochowa¹²,

¹⁰ R.H. Pherson, R.J. Heuer, *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*, [bmw] 2020, s. 361–387.

¹¹ Hieronim Grala i Witold Jurasz zostali wybrani do analizy *red hat* jako źródła polskie, eksperckie o doświadczeniu praktycznym w dyplomacji na terytorium Rosji. Poddano analizie wywiady: *Czy Jurij Andropow był twórcą pierestrojki? – cykl Oblicza historii*, YouTube, 14 V 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=vbbcuNYaxkU> [dostęp: 30 VI 2024]; *ROSYJSKI KRĄG WŁADZY – cykl Kulisy historii odc. 120*, YouTube, 1 VII 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=szr-pwtXV0U> [dostęp: 30 VI 2024]; *Rosja Putina – obsesja neoimperialnej potęgi | Czwartki w DeBeKa #1*, YouTube, 29 II 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=rUAgEnRAllw> [dostęp: 30 VI 2024]; *Nie będzie końca wojny bez końca Putina: prof. Hieronim Grala – didaskalia #6*, YouTube, 16 IV 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=uTlrecy9m80> [dostęp: 30 VI 2024]; *Debate „Co dalej z Rosją?” – Hieronim Grala, Witold Jurasz, Janusz Onyszkiewicz, J.M. Nowakowski*, YouTube, 4 XII 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=Gk45gw7ECHY> [dostęp: 30 VI 2024]; *Elity Zachodu tęsknią za przewidywalną Rosją | Prof. Hieronim Grala*, YouTube, 10 VI 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=K-aU41GKpNmY> [dostęp: 30 VI 2024].

¹² Andrij Charuk i Mychajło Żyrochow zostali wybrani do analizy *red hat* jako źródła ukraińskie, eksperckie, mające dostęp do wielu informacji od żołnierzy uczestniczących w walkach stosunkowo niedawno. Źródła wykorzystane na potrzeby analizy *red hat*: A. Харук, М. Жирохов, *Бойова хроніка 2022 року*, Київ 2024 (A. Charuk, M. Żyrochow, *Bojowa chronika 2022 roku*, Kyjów 2024), s. 49–203; M. Жирохов, *Невідбутій блицкриз: оборона аеродромів Гостомеля та Василькова, лютий 2022 року*, Чернівці 2022 (M. Żyrochow, *Newidbutyj blickryh: oborona aerodromiw Hostomela ta Wasylkowa, lutyj 2022 roku*, Czernihiw 2022), s. 4–69; tenże, *Війна танків. Україна, лютий-серпень 2022*, Чернівці 2023 (*Wijna tankiw. Ukrajina, lutyj-serpeń 2022*, Czernihiw 2023), s. 4–88.

Nazwa techniki analitycznej	Opis	Zastosowanie w artykule
Logika sytuacyjna <i>red hat</i>	Opinia ekspercka mająca na celu przyjmowanie toku rozumowania rozpracowywanego podmiotu	- Kamila Galiejewa¹³, - Williama Spaniela¹⁴ i Marka Galeottiego¹⁵. Ekspertów dobrano na podstawie metodyki określonej przez Józefa Kozłowskiego ¹⁶
Stosowanie teorii	Zastosowanie teorii i modeli w celu uściślenia okoliczności i warunków występowania określonych zjawisk	W artykule wykorzystano: model zamachów stanu Edwarda Luttwaka dotyczący rozbieżności między nominalnym¹⁷ a rzeczywistym łańcuchem dowodzenia,

¹³ Kamil Galiejew został wskazany do analizy *red hat* jako antyrządowe (opozycyjne) źródło rosyjskie, którego wiarygodność jest trudna do oceny, ale często potwierdzają ją inne analizowane źródła. Galiejewa należy określić bardziej jako autora raportów OSINT niż naukowca, jednak jego obserwacje stanowią cenne uzupełnienie dla prób zrozumienia logiki sytuacyjnej w omawianym przypadku. Zob. K. Galeev (@kamilkazani), wpis na portalu X, 28 II 2022 r., <https://x.com/kamilkazani/status/1498377757536968711?lang=en> [dostęp: 30 IX 2024]. Pozostałe opozycyjne źródła rosyjskie, takie jak Maksim Kac i Michaił Zygar nie były przyjmowane do tworzenia tez logiki sytuacyjnej w ramach techniki *red hat*.

¹⁴ Wiliam Spaniel został wskazany do analizy *red hat* jako ekspert anglojęzyczny. Jest profesorem nadzwyczajnym (Associate Professor) na Uniwersytecie w Pittsburgu, specjalizuje się w problematyce teorii gier i jej zastosowaniu na potrzeby analiz strategii i polityki. Źródła wykorzystane na potrzeby analizy *red hat*: W. Spaniel, *What Caused the Russia-Ukraine War (And How Will It End?)*, e-book; tenże, *How Ukraine Survived: Inside the Strategy to Stop Russia's Invasion*, e-book; tenże, *Why Russia Miscalculated in Ukraine: A Self-Inflicted Disaster in Three Acts*, YouTube, 24 I 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=8YkGrKQXZxE> [dostęp: 25 I 2023]; tenże, *The Hidden Battle that Saved Ukraine*, YouTube, 3 I 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=hh9xT9d6SJU> [dostęp: 25 I 2023]; tenże, *The "Battle" of Crimea: Inside Russia's Playbook to Capture the Peninsula*, YouTube, 15 III 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=Ijmoz2VfjRQ> [dostęp: 25 IX 2024].

¹⁵ Mark Galeotti został wybrany do analizy *red hat* jako drugi ekspert anglojęzyczny. Pracuje jako senior researcher i koordynator w Centre for European Security, Institute of International Relations Prague (Centrum Bezpieczeństwa Europejskiego Instytutu Stosunków Międzynarodowych w Pradze). Źródła wykorzystane na potrzeby analizy *red hat*: M. Galeotti, *Putin takes Crimea 2014. Grey-zone warfare opens the Russia-Ukraine conflict*, [bmw] 2023; tenże, *Putin's wars. From Chechnya to Ukraine*, Oxford 2022; tenże, *The Personal Politics of Putin's Security Council Meeting*, The Moscow Times, 22 II 2022 r., <https://www.themoscowtimes.com/2022/02/22/the-personal-politics-of-putins-security-council-meeting-a76522> [dostęp: 1 IX 2024].

¹⁶ J. Kozłowski, *Praktyczny wymiar zagadnień związanych z oceną pewności źródeł oraz wiarygodności danych i informacji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2023, nr 29, s. 95–130. <https://doi.org/10.4467/20801335PBW.23.021.18763>.

¹⁷ E.N. Luttwak, *Zamach stanu. Podręcznik...*, s. 59.

Nazwa techniki analitycznej	Opis	Zastosowanie w artykule
Stosowanie teorii	Zastosowanie teorii i modeli w celu uściślenia okoliczności i warunków występowania określonych zjawisk	wiedzę psychologiczną na temat mechanizmu walki lub ucieczki albo też niestawiania czynnego oporu (ang. <i>fight or flight</i>), • modele podejmowania decyzji przez państwo w ujęciu Grahama Allisona ¹⁸
Analogie historyczne	Próba zrozumienia zachodzących procesów przez porównanie z historycznymi odpowiednikami	Analiza wskazuje na podobieństwa z innymi operacjami tego typu: inwazją wojsk Układu Warszawskiego na Czechosłowację w 1968 r., opanowaniem Krymu w 2014 r. jako operacją typu <i>coup de main</i> , a także rosyjską inwazją na Ukrainę w 2022 r. W przypadku niedoboru informacji nt. Sowietów autorzy artykułu będą rozumować per analogiam względem struktur PRL lub innych państw socjalistycznych w okresie zimnej wojny

Źródło: opracowanie własne na podstawie: R.H. Pherson, R.J. Heuer, *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*, [bmw] 2020, s. 361–387.

W ramach metody *red hat*, opisanej w tabeli 1, sformułowano trzy tezy logiki sytuacyjnej na podstawie opinii eksperckich:

1. Zamiast analizy Rosji jako racjonalnego aktora i analiz psychologicznych Władimira Putina jako jedyne go przywódcy, należy analizować „kolektywnego Putina” – modele organizacyjne i pałacowe struktury władzy.
2. Pomimo że Rosja eksponuje swoje siły zbrojne i prezentuje się przede wszystkim jako potęga militarna, rola armii w polityce jest bardzo niewielka. Czynnikiem mającym wpływ na państwo (m.in. na myślenie

¹⁸ G. Allison, P. Zelikow, *Essence of Decision. Explaining the Cuban Missile Crisis*, Addison-Wesley Educational Publishers Inc., 1999, s. 18–25. Do tego typu analizy można zastosować również inne techniki, które w tym artykule zostaną pominięte. Stanowią one jednak użyteczne instrumentarium dla bardziej rozbudowanych opracowań poświęconych np. koncepcji diady wywiadowczej czy stopniom zaangażowania wojska w politykę państwa wg Samuela Edwarda Finera.

przywódców) jest Federalna Służba Bezpieczeństwa (FSB) i to ona jest najważniejszym resortem siłowym.

3. Rosyjskie wojska działają w praktyce jako siły pacyfikacyjne. Oficjalna doktryna nie znajduje wielkiego przełożenia w konfliktach zbrojnych ostatnich kilkudziesięciu lat. Rok 2022 był pierwszym od zakończenia II wojny światowej, w którym rosyjskie wojska musiały zmierzyć się na polu walki z regularną armią dobrze uzbrojonego wroga.

Następnie w odniesieniu do FR zastosowano modele podejmowania decyzji opisane przez Grahama Allisona: państwo jako racjonalny aktor, model zachowań organizacji oraz model polityki rządu (tabela 2).

Tabela 2. Modele decyzyjne według Grahama Allisona w odniesieniu do Federacji Rosyjskiej.

Model	Opis w kontekście Federacji Rosyjskiej
Państwo jako racjonalny aktor (ang. <i>rational actor model</i>) – w którym zachowanie państwa w przestrzeni międzynarodowej jest porównywane do działań świadomej jednostki (osoby)	Do tego modelu można przyporządkować działania Rosji w ścisłym ujęciu polityki międzynarodowej jako podmiotu dążącego m.in. do: • podporządkowania sobie Ukrainy jako państwa satelickiego, dokonania aneksji części lub całości jej terytorium w zależności od rezultatu inwazji, • wzmocnienia swojej pozycji względem USA i NATO przez zademonstrowanie sprawczości w Europie Wschodniej, co zwiększy szansę na akceptację ultimatów względem wschodniej flanki Sojuszu
Model zachowań organizacji (ang. <i>organizational behavior model</i>) – działania państwa jako wynikowa struktur, procedur i utartych sposobów działania służb i instytucji	Model zachowań organizacyjnych może wskazywać na kilka podmiotów organizacyjnych wewnątrz Rosji, które miały wpływ na planowanie i przebieg wojny, m.in.: FSB, Główny Zarząd Wywiadowczy Sztabu Generalnego FR (GRU), Główny Zarząd Operacyjny Sztabu Generalnego FR, Dowództwo Sił Operacji Specjalnych. W kontekście aneksji Krymu w 2014 r. kluczową rolę planistyczną odgrywał Główny Zarząd Operacyjny, którego szef jest zwyczajowo pierwszym zastępcą Szefa Sztabu Generalnego. Organ ten najprawdopodobniej posiadał część planów przygotowywanych jeszcze w latach 90. XX w. Pomimo okazjonalnych sporów z Ministerstwem Obrony Główny Zarząd Operacyjny Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej otrzymał zadanie zaplanowania szczegółów aneksji Krymu, co zakończyło się sukcesem m.in. dzięki rozpoczęciu prac planistycznych już w styczniu, jeszcze przed zapadnięciem decyzji politycznych na najwyższym szczeblu. Znaczący udział w końcowym etapie przygotowań miały również FSB i GRU

Model	Opis w kontekście Federacji Rosyjskiej
Model zachowań organizacji (ang. <i>organizational behavior model</i>) – działania państwa jako wyniku struktury, procedur i ustalonych sposobów działania służb i instytucji	W 2011 r. utworzono Dowództwo Sił Operacji Specjalnych, które miało kierować specjalnymi operacjami wojskowymi. Jego rola wzrastała systematycznie od udanej aneksji Krymu i interwencji w Syrii, aczkolwiek jego prestiż przekładający się na zwiększoną rolę w kontekście inwazji na Ukrainę w 2022 r. można uznać za błąd w podejściu do stosowania sił specjalnych jako doborowych jednostek do ataku frontowego¹⁹. W związku z powiązaniami z modelem polityki rządu kluczowy wpływ na rozpatrywane w artykule decyzje podjęte przez FR mają przede wszystkim służby specjalne z FSB jako czynnikiem o największym wpływie na władzę, z rolą sił zbrojnych jako efektora o ograniczonym wpływie na decyzje szczebla centralnego. Należy zwrócić uwagę, że w organizacji rosyjskiego wywiadu za obszar posowiecki odpowiada FSB, co świadczy o tym, że państwa tzw. bliskiej zagranicy nie są traktowane jako „pełnoprawna zagranica”
Model polityki rządu (ang. <i>governmental politics model</i>) – model pałacowy, dworski, analizujący zależności wynikające z cech osobowości i wzajemnych powiązań, najbliższego otoczenia liderów itd.	Zgodnie z tezą 1 logiki sytuacyjnej należy przeanalizować decyzje kolektywu o największym wpływie na politykę państwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Galeotti, *Putin takes Crimea 2014. Grey-zone warfare opens the Russia-Ukraine conflict*, [bmw] 2023, s. 22–23.

Zajęcie Krymu w 2014 r. jako udany coup de main

Preludium do inwazji z 24 lutego 2022 r. było podjęcie osiem lat wcześniej decyzji o rozpoczęciu aneksji Krymu²⁰ przez Radę Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej, RBFR (ros. Совет Безопасности Российской Федерации). Jej realizacja doprowadziła do aneksji przez FR Autonomicznej Republiki Krymu, będącej częścią Ukrainy. Złożona natura tego typu operacji wymaga, by poddać badaniu dwa aspekty: twardej

¹⁹ A. Liflyandchick, D. Jones, S. Fabian, *The Fall from Grace of Russian SOF: The Danger of Forgetting Lessons Learned*, Irregular Warfare Center: Insights, t. 1, nr 8, September 2023.

²⁰ William Spaniel przypuszcza, że decyzja ta mogła zostać podjęta jeszcze wcześniej. Na przykład rosyjski medal „Za odzyskanie Krymu” wskazuje czas operacji od 20 II do 18 III. Aczkolwiek 20 II doszło do incydentu w Czerkasach, wykorzystywanego przez Rosję propagandowo. Zob. W. Spaniel, *The “Battle” of Crimea: Inside Russia’s Playbook...*

siły (ang. *hard power*) i polityczny. Analiza posiedzeń RBFR jest o tyle istotna, że obie decyzje zostały przyjęte na posiedzeniach w bardzo podobnym składzie osobowym²¹.

Pierwszą kwestią w aspekcie twardej siły jest stosunek liczebny ukraińskich i rosyjskich sił na Półwyspie Krymskim w 2014 r., które – według szacunków opublikowanych przez Defence Express – początkowo były wyrównane. Rosja dysponowała ok. 18 300 wojskowymi, w tym 11 000 marynarzami Floty Czarnomorskiej, 2000 żołnierzy piechoty morskiej i 5300 Specnazu. Kolejne 15 000 żołnierzy oczekiwało nad Cieśniną Kerczeńską od strony Kraju Krasnodarskiego²². Ukraina miała początkowo dysponować 14 600 żołnierzami i marynarzami²³. Stosunek sił szybko zmieniał się jednak na korzyść Rosji, która przeniosła na Krym dodatkowych 6000 żołnierzy.

Drugą kwestią w aspekcie twardej siły jest tempo zajmowania terytorium. Od 27 lutego do 4 marca Rosji udało się przejąć kontrolę nad głównymi miastami, w tym stolicą Autonomicznej Republiki Krymu – Symferopolem, jak również nad Przesmykiem Perekopskim, łączącym Półwysep Krymski z resztą Ukrainy. Siły zbrojne FR zablokowały ukraińskie jednostki w Bałakławie, Sewastopolu, Belbeku, Saki, Eupatorii, Nowoozernym, Czornomorskiem, Teodozji, Kerczu, Weselu i Dżankuju. Rosyjskie działania w powietrzu, m.in. loty transportowe Il-76 na lotniska w Sewastopolu i Gwardiejsku czy loty śmigłowcowe w innych częściach półwyspu, nie były w żadnym stopniu zakłócanie. Rosyjskie oddziały prowadziły też rozpoznanie na 3 km poza granice Krymu, do obwodu chersońskiego.

Specyfiką aneksji Krymu okazało się to, że rosyjskie wojska były już obecne na półwyspie wskutek umów z Ukrainą, a miejsca ich stałej dyslokacji znajdowały się bardzo blisko ukraińskiej infrastruktury wojskowej. Rosyjskie jednostki, zarówno te opuszczające bazy wojskowe Floty Czarnomorskiej, jak i dyslokowane

²¹ W posiedzeniu uczestniczyli: Dmitrij Miedwiediew, Walentina Matwiejenko, Siergiej Naryszkin, Siergiej Iwanow, Nikołaj Patruszew, Raszyd Nurgalijew, Siergiej Ławrow, Władimir Kołokolcew, Siergiej Szojgu, Aleksander Bortnikow, Michaił Fradkow i Borys Gryzłow. Niestety, Kreml nie opublikował transkryptu ani nagrania z tego spotkania, co uniemożliwia porównanie przebiegu posiedzeń przed aneksją Krymu 27 II 2014 r. i pełnoskalową inwazją 24 II 2022 r. wg źródeł otwartych. Zob. *Meeting with permanent members of the Security Council*, Kremlin.ru, 21 II 2014 r., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20301> [dostęp: 24 IX 2024]. Galeotti twierdzi, że faktycznie uczestniczyli w tym posiedzeniu wyłącznie przedstawiciele resortów siłowych (tzw. siłowników), ale tylko szef resortu obrony Szojgu zajmował raczej ostrożne stanowisko, z obawy przed międzynarodowymi reperkusjami. Zob. M. Galeotti, *Putin's wars. From Chechnya to Ukraine...*, s. 170.

²² *Standoff: A chronicle of Russian invasion of Crimea*, Defense Express, 4 III 2014 r., https://web.archive.org/web/20230226183728/https://issuu.com/ukrainian_defense_review/docs/chronicles-of-russian-aggression-cr [dostęp: 13 VII 2025].

²³ A. Wilk, *Rosyjska interwencja wojskowa na Krymie*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 5 III 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-05/rosyjska-interwencja-wojskowa-na-krymie> [dostęp: 29 IX 2024].

na półwysep z terytorium Rosji, mogły szybko przemieszczać się po Krymie, bez konieczności przekraczania chronionej granicy państwowej.

„Specjalna operacja wojskowa” – uwarunkowania planistyczne, model zachowań organizacji

W lipcu 2021 r. Rosja utworzyła komórkę (na bazie 5. Służby FSB²⁴) odpowiedzialną za planowanie inwazji. Jej zadaniem było zbadanie podatności Ukrainy na interwencję, a za jej podstawowy wyznacznik przyjęto postawę ukraińskiego społeczeństwa, zobrazowaną przez badania opinii publicznej. Wzięte pod uwagę wyniki badań ukraińskiej opinii publicznej wskazywały na niskie zaufanie do rządzących, zubożenie względem sytuacji politycznej i koncentrację na problemach gospodarczych, przy równoczesnym określeniu pełnoskalowego konfliktu zbrojnego między Rosją a Ukrainą jako mało prawdopodobnego. Zgodnie z analizami kluczowe znaczenie dla opinii publicznej miały: energetyka, ciepłownictwo oraz finanse²⁵. Z perspektywy czasu można uznać za nadinterpretację przez stronę rosyjską wyników badań opinii publicznej – sporządzonych na bazie problemów życia codziennego omawianych w ankietach – w których nie wzięto pod uwagę radykalnej mobilizacji społeczeństwa do stawienia oporu w obliczu agresji zbrojnej²⁶. Tymczasem to m.in. właśnie kwestie kryzysu socjoekonomicznego na Ukrainie, emigracji zarobkowej i rachunków za prąd czy gaz były istotnym elementem przemówienia

²⁴ Federalna Służba Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej dzieli się na „służby” wyróżnione numerami, podobnie jak oddziały Sztabu Generalnego. Numer 5 to Służba Informacji Operacyjnej i Kontaktów Zagranicznych (ros. Служба оперативной информации и международных связей, SOIMS). Odpowiada ona za kontakty ze służbami zagranicznymi, w tym SBU. Należy zauważyć, że szef 5. Służby, generał-pułkownik Siergiej Biesieda w latach 2003–2004 kierował Zarządem Koordynacji Informacji Operacyjnej Departamentu Analiz, Prognoz i Planowania Strategicznego FSB FR, jednostki prowadzącej wywiad na terytorium krajów Wspólnoty Niepodległych Państw, po latach braku pionu wywiadu zagranicznego w strukturze FSB. Przebywał w Kijowie podczas Euromajdanu, a przed inwazją 2022 r. odpowiadał zarówno za tworzenie piątej kolumny na terytorium Ukrainy, jak i za prace analityczne przygotowań do inwazji. Zob. A. Soldatov, *The True Role of the FSB in the Ukrainian Crisis*, The Moscow Times, 15 IV 2014 r., <https://www.themoscowtimes.com/2014/04/15/the-true-role-of-the-fsb-in-the-ukrainian-crisis-a33985> [dostęp: 28 IX 2024]; M. Minkina, *FSB. Gwardia Kremla*, Warszawa 2016, s. 93, 175.

²⁵ M. Zabrotskyi i in., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022*, Royal United Services Institute, 30 XI 2022 r., s. 7.

²⁶ Jeżeli informacje podane przez Royal United Services Institute są prawdziwe, to należy to uznać za poważny błąd analizy wywiadowczej. O ile nie jest możliwe jego dokładne skategoryzowanie bez dostępu do treści tych raportów, o tyle można przypuszczać, że była to forma np. błędu ewaluacji w postaci braku krytycznej oceny doboru i oceny badań opinii publicznej. Por. J. Kozłowski, *Metody, techniki i narzędzia analityczne*, cz. III, Warszawa 2024.

Putina z 21 lutego 2022 r.²⁷ Wydaje się to właściwą poszlaką do dalszych badań opierających się na przyjętych modelach decyzyjnych (opisanych w tabeli 2), biorąc pod uwagę, że większość opracowań z tego zakresu wskazuje na błąd Rosjan w ocenie sytuacji jedynie w zakresie przecenienia przez FSB swojej siatki agentów na terytorium Ukrainy²⁸ lub też przeszacowania zdolności sił własnych i niedoszacowania ich u przeciwnika²⁹.

Niewystarczająca według rosyjskich władz była też skuteczność wojsk użytych w działaniach przeciwko Gruzji w 2008 r., dlatego podjęto się reform i inwestycji w SZFR. Po ich wprowadzeniu aneksja Krymu w marcu 2014 r. i działania nieregularne prowadzone w obwodach ługańskim i donieckim przebiegły pomyślnie, podobnie jak rosyjska interwencja podczas wojny domowej w Syrii we wrześniu 2015 r. W czasie wizyty w Moskwie w listopadzie 2021 r. szef CIA William Burns ocenił, że Rosjanie są przekonani o swojej gotowości do zajęcia Ukrainy, a ich demonstracje siły nie mają być wyłącznie próbą zastraszenia³⁰. Ocena ta była wyolbrzymiona wskutek rozwijania się w autorytarnych systemach władzy tendencji do ograniczania krytyki, uwypuklonej przez kulturę *wranjo*³¹, która uniemożliwiała likwidację problemu korupcji w wojsku. Plan „specjalnej operacji wojskowej” przewidywał, że od dziesiątego dnia inwazji wiodąca rola wojsk lądowych zostanie zastąpiona przejęciem kontroli nad operacją przez rosyjskie służby specjalne oraz siły Rosgwardii, których zadaniem byłaby pacyfikacja ewentualnego niezadowolenia społecznego i ustanowienie administracji okupacyjnej. W ramach przygotowań do inwazji FSB trenowała z Wojskami Powietrznodesantowymi Federacji Rosyjskiej (WDW) realizację zadań określanych w anglojęzycznej terminologii wojskowej jako *kill-or-capture*³². Następnie plan zakładał akcję przeszukiwania mieszkań i ustanowienie obozów filtracyjnych w celu stworzenia kartotek materiałów do wykorzystania przez

²⁷ „Od 2014 roku rachunki za wodę wzrosły o jedną trzecią, a rachunki za energię wzrosły kilkukrotnie, tak samo kilkukrotnie wzrosły opłaty za gaz. Wielu ludzi po prostu nie ma pieniędzy do opłacenia rachunków. Oni dosłownie walczą o przetrwanie”. Cyt. za: *Обращение Президента Российской Федерации, Президент России (Obraszczenie priezidenta Rossijskoj Fiedieracyi, Priezident Rosarii)*, 21 II 2022 r., <http://kremlin.ru/events/president/news/67828> [dostęp: 27 IX 2024].

²⁸ A.S. Bowen, *Russia's War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects*, Congressional Research Service Report, Washington 2023, s. 6.

²⁹ M. Minkina, *Rosyjskie instrumentarium wpływu, nękania i prowokacji*, Siedlce 2023, s. 186–188.

³⁰ W. Spaniel, *How Ukraine Survived...*

³¹ *Standoff: A chronicle of Russian invasion of Crimea...*

³² W języku polskim tłumaczone jako ‘zabić lub pojmać/zniszczyć lub przechwycić’ – w zależności od kontekstu. Por. B. Jagodziński, *Działania i rozwój jednostek specjalnych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2020, t. 12, nr 22, s. 169; Ł. Kułaga, *Używanie dronów w celu zwalczania międzynarodowego terroryzmu w świetle „ius in bello”*, „Zeszyty Prawnicze” 2017, t. 17, nr 1, s. 109. <https://doi.org/10.21697/zp.2017.17.1.05>.

ofensywny kontrwywiad, jak również zastraszenia i wytypowania Ukraińców, którzy mieli zostać wysiedleni do Rosji. Planowano sprowadzenie nauczycieli i urzędników z Rosji na terytoria okupowane w celu reedukacji Ukraińców. Po wyeliminowaniu ukraińskiego rządu i parlamentu do władzy wyniesiono by prorosyjski „Ruch Pokojowy”. Istotnym elementem planowania było zajęcie ukraińskich elektrowni atomowych i ustanowienia w nich baz wojskowych i magazynów uzbrojenia, w celu szantażu energetycznego podbitej ludności oraz szantażu politycznego wobec państw europejskich zagrożeniem skażenia radioaktywnego³³. Przygotowania do inwazji zostały przeprowadzone pod pozorem ćwiczeń „Zachód-2021” (ros. Запад-2021) oraz „Sojusznicze zdecydowanie-2022” (ros. Союзная решимость-2022), pod pretekstem którego przeprowadzono koncentrację i rozwinięcie wojsk.

Kręgi decyzyjne Federacji Rosyjskiej – model polityki rządu

Przedmiotem analizy na potrzeby uproszczonego modelu polityki rządowej mogą być wypowiedzi z posiedzenia RBFR z 21 lutego 2022 r. (opublikowane dzień później), stanowiące prelude do wojny. Spotkanie to można określić jako próbę sił przy „kollektywnym Putinie”, biorąc pod uwagę zasłonięte kamery na sali obrad, jak również wypowiedź Putina, stwierdzającego, że przebiegiem tych rozmów testuje swoich doradców³⁴. Mark Galeotti analizuje to posiedzenie jako wskaźnik podziału na grupy poszczególnych uczestników (tabela 3). W konkluzji swojego artykułu Galeotti podkreślił również zauważalny podział na zaufanych ludzi prezydenta i pracowników instytucjonalnych zasiadających w RBFR³⁵. Rola pozostałych uczestników nie została poddana analizie.

Tabela 3. Model polityki rosyjskiego rządu – podział na frakcje w Radzie Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej.

Określenie frakcji	Członkowie
wojowniczy	Aleksander Bortnikow, Nikołaj Patruszew, Siergiej Szojgu
spolegliwi	Walentina Matwienko, Dmitrij Miedwiediew, Władimir Kołokolcew

³³ M. Zabrodskyi i in., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting...*, s. 10–11.

³⁴ *Заседание Совета Безопасности (Zasiedanie Sowietu Biezopasnosti)*, YouTube, 22 II 2022 r., https://www.youtube.com/watch?v=_YRUlb_7T9o [dostęp: 28 IX 2024].

³⁵ M. Galeotti, *The Personal Politics of Putin's Security Council Meeting...*

Określenie frakcji	Członkowie
sceptycy	Siergiej Ławrow, Michaił Miszustin, Dmitrij Kozak
oporni	Siergiej Naryszkin

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Galeotti, *The Personal Politics of Putin's Security Council Meeting*, The Moscow Times, 22 II 2022 r., <https://www.themoscowtimes.com/2022/02/22/the-personal-politics-of-putins-security-council-meeting-a76522> [dostęp: 1 IX 2024].

W tabeli 4 przedstawiono opis wystąpień 15 uczestników posiedzenia RBFR w dniu 21 lutego 2022 r.

Tabela 4. Model polityki rosyjskiego rządu – opis uczestników posiedzenia Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej z 21 lutego 2022 r. według kolejności wystąpień.

Imię i nazwisko	Stanowisko	Komentarz
Władimir Putin	prezydent	Skupił się na zagrożeniu dla zaanektowanego Krymu z powodu ewentualnego akcesu Ukrainy do NATO
Siergiej Ławrow ³⁶	minister spraw zagranicznych	Wskazywał na możliwość dalszych rozmów z USA
Dmitrij Kozak ³⁷	zastępca szefa kancelarii Prezydenta Federacji Rosyjskiej, przedstawiciel w rozmowach mińskich	Stwierdził brak perspektyw dla dalszych negocjacji i zapytał o możliwość rozważenia aneksji tzw. Donieckiej Republiki Ludowej (DNR) i Ługańskiej Republiki Ludowej (ŁNR). Putin w dość lekceważący sposób zbył pytanie Kozaka i zamiast tego wspominał o konieczności uznania suwerenności tych republik

³⁶ O ile pozycja polityczna Ławrowa była silna w czasie prezydentury Miedwiediewa, o tyle zarówno w kontekście decyzji z 2014 r., jak i 2022 r. Ławrow wydawał się znajdować poza wewnętrznym kręgiem decyzyjnym. Pytaniem otwartym jest, czy został od niego odsunięty, czy też odsunął się od niego z własnej woli.

³⁷ Urodzony i wychowany w Ukrainie. Specjalista ds. operacji sterowanego separatyzmu w tzw. bliskiej zagranicy, w szczególności w Naddniestrzu w Mołdawii. Jego pozycja w kręgach władzy była słaba i ograniczona do zaufania dla jego kompetencji merytorycznych u prezydenta (Galeotti w otoczeniu Putina rozróżnia urzędników zawdzięczających swoją pozycję kompetencjom merytorycznym przydatnym w rządzeniu państwem (merytokracja), oraz zaufanych prezydenta, których wpływy wynikają z bliskich relacji z nim (koterii)). Zob. O. Sukhov, *From Olympics to Crimea, Putin Loyalist Kozak Entrusted With Kremlin Mega-Projects*, The Moscow Times, 28 III 2014 r., <https://www.themoscowtimes.com/archive/from-olympics-to-crimea-putin-loyalist-kozak-entrusted-with-kremlin-mega-projects> [dostęp: 1 IX 2024].

Imię i nazwisko	Stanowisko	Komentarz
Aleksander Bortnikow ³⁸	szeft Federalnej Służby Bezpieczeństwa	Mówił przede wszystkim na temat bezpieczeństwa granicy w obwodach sąsiadujących z Ukrainą i napływu uchodźców z terytoriów separatystycznych republik
Siergiej Szojgu ³⁹	minister obrony	Przekazywał propagandowe informacje o rzekomym ostrzale Ługańska i Doniecka przez Ukrainę, katastrofie humanitarnej w separatystycznych republikach, gotowości Ukrainy do inwazji na te terytoria, prowadzenia działań terrorystycznych i prób uzyskania broni jądrowej przez Ukrainę
Dmitrij Miedwiediew	wiceprzewodniczący Rady Bezpieczeństwa	Powołał się na doświadczenia z wojny z Gruzją w 2008 r. i stwierdził, że USA nieustannie prowadzą operacje specjalne na całym świecie, a potem mocarstwa i tak wracają do rozmów ze sobą, z pominięciem państw, które są przedmiotami, a nie podmiotami polityki mocarstwowej
Wiaczesław Wołodin	przewodniczący Dumy Państwowej	W imieniu Dumy Państwowej wnosił o uznanie DNR i ŁNR
Walentina Matwienko	przewodnicząca Rady Federacji	Argumentowała, że zachodnią broń mogą przejąć „nacionaliści i banderowcy”. Może to wskazywać na nieświadomość argumentu „denazyfikacji” (za Maksimem Kacem z Fundacji Walki z Korupcją Aleksieja Nawalnego – rozbieżności w retoryce stosowanej przez poszczególnych uczestników posiedzenia świadczyły o tym, kto był wtajemniczony w plan przeprowadzenia inwazji w momencie, kiedy odbywało się posiedzenie), który zostanie użyty jako jeden z pretekstów do inwazji

Kozak utrzymywał kontakt z Andrijem Jermakiem, szefem administracji prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskigo. Zob. K. Skorkin, *Why President Zelensky Is Purging His Inner Circle*, Carnegie, 15 IV 2024 r., <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/04/why-president-zelensky-is-purging-his-inner-circle?lang=en> [dostęp: 28 IX 2024].

³⁸ Wywodzący się z Departamentu Bezpieczeństwa Ekonomicznego (4. Departament) wraz Patruszewem może być uznany za najbliższy krąg prezydenta.

³⁹ Wywodzący się z mniejszości etnicznej, nie utworzył skutecznej frakcji oligarchicznej z pozostałymi osobami z wewnętrznego kręgu władzy. Nieprzerwanie na stanowiskach ministerialnych od 1994 r. Można go scharakteryzować jako lojalnego wykonawcę o ograniczonych kompetencjach własnych, który nie narusza status quo. Przeniesiony do armii ze struktur Ministerstwa ds. Sytuacji Nadzwyczajnych, nie kontynuował reform Anatolija Serdiukowa i skupił się na działaniach o charakterze fasadowym. Zob. W. Jurasz, H. Grała, *Wataha Putina*, Warszawa 2023, s. 74.

Imię i nazwisko	Stanowisko	Komentarz
Igor Krasnow	Prokurator Generalny	Wystąpienie wycięto z oficjalnego zapisu
Nikołaj Patruszew ⁴⁰	sekretarz Rady Bezpieczeństwa	Skoncentrował się na bezzasadności dalszych rozmów, zwłaszcza z podmiotami innymi niż USA
Michaił Miszustin	premier	Oceniał zdolność gospodarki Rosji do działania w wypadku zachodnich sankcji
Siergiej Naryszkin	szef Służby Wywiadu Zagranicznego	Wnosił o „danie jeszcze jednej szansy zachodnim partnerom na wywarcie wpływu na Ukrainę”, jakoby w zgodzie z Nikołajem Patruszewem, ale na tyle odmiennym sposobem argumentacji, że należy interpretować to stanowisko jako zalecenie wstrzymywania się od inwazji. Ponadto pomieszał kwestie uznania suwerenności i aneksji separatystycznych republik. Podczas posiedzenia Putin potraktował go w sposób upokarzający ⁴¹
Władimir Kołokolcew	minister spraw wewnętrznych	Ograniczył się do inwektyw pod adresem Ukrainy i państw Zachodu
Igor Szczygolew	przedstawiciel prezydenta w Centralnym Okręgu Federalnym	Ograniczył się do inwektyw pod adresem Ukrainy i państw Zachodu
Wiktor Zołotow	dowódca Rosgwardii	Ograniczył się do inwektyw pod adresem Ukrainy i państw Zachodu

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Заседание Совета Безопасности (Zasiedanije Sowjeta Bieзопасnosti)*, YouTube, 22 II 2022 r., https://www.youtube.com/watch?v=_YRUlb_7T9o [dostęp: 28 IX 2024].

Po niepowodzeniach inwazji stanowisko utracił Siergiej Szojgu, a jego zastępcą Timur Iwanow został aresztowany w związku z zarzutami korupcyjnymi⁴².

⁴⁰ Patruszew to był szef FSB, którego ze względu na zażyłe relacje z Putinem jeszcze z lat 90. XX w. należy uważać za część wewnętrznego kręgu władzy. Zainteresowany ciągłością wpływów powierzył swoim synom ważne stanowiska. Grała przypisuje mu krytyczną ocenę jedności rosyjskich elit w przededniu inwazji, która nie pojawiła się w nagraniu z posiedzenia RBFR. Tamże, s. 65.

⁴¹ Relacje Naryszkina z kręgiem Putina i FSB można określić jako skomplikowane ze względu na konflikt organizacyjny między FSB a SWZ i „nadworną” rolę безпеки w systemie władzy.

⁴² М. Кац, *Арестован замминистра обороны Иванов* (M. Kac, *Ariestowan zamministra oborony Iwanow*), YouTube, 24 IV 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=5p4S7AKBPOg> [dostęp: 28 IX 2024].

Ministrem obrony został, wywodzący się ze środowisk naukowo-przemysłowych⁴³, Andriej Biełousow. Stanowisko sekretarza Rady utracił Nikołaj Patruszew, który jednak później wrócił do niej w charakterze doradcy⁴⁴. W stały skład gremium powrócił zaś Siergiej Iwanow (na mało znaczące stanowisko, ale według opinii eksperckich skład osobowy gremium jest w tym ujęciu ważniejszy od formalnych stanowisk). Warto dodać, że po niepowodzeniach planu inwazji z 2022 r. rola tego gremium istotnie zmalała⁴⁵.

Hughes wskazał na brak dogłębnych analiz dotyczących wpływu decyzji polityczno-frakcyjnych i podkreślił, że w literaturze przeważają proste czy wręcz trywialne wnioski (pomyłka, niedocenienie przeciwnika)⁴⁶. Autorzy pragną zwrócić uwagę, że modele służbowo-organizacyjne (model zachowań organizacji) i rządowo-urzędowe (model polityki rządu), choć przedstawione w sposób ogólny, mogą pozwolić na przełamanie tego impasu.

Inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 r. jako nieudany coup de main

Rosyjska inwazja na Ukrainę rozpoczęta 24 lutego 2022 r. spotkała się z rozbieżnymi reakcjami opinii publicznej oraz ośrodków decyzyjnych w świecie zachodnim. Wypowiedzi polityków i ewakuacje personelu dyplomatycznego sugerowały, że Ukraina nie wytrzyma naporu rosyjskich wojsk⁴⁷. Skuteczny opór Ukrainy był dla wielu zaskoczeniem. Skuteczność tego oporu diametralnie zmieniła ocenę potęgi

⁴³ Połączenie organizacyjne instytucji naukowych i zakładów przemysłowych, charakterystyczne dla rosyjskiego przemysłu obronnego i zaawansowanych technologii podwójnego przeznaczenia. Zob. И.В. Устинович, *Научно-промышленный комплекс как одна из форм взаимодействия организаций*, „Труды БГТУ” 2023 (I.W. Ustinowicz, *Nauczno-promyslennyj kompleks kak odna iz form wzaimodiejstwija organizacyj*, „Trudy BGTU” 2023), t. 5, nr 2, s. 72–77.

⁴⁴ *Putin to keep demoted ally Patrushev on Russia's Security Council*, Reuters, 12 VII 2024 r., <https://www.reuters.com/world/europe/putin-keep-demoted-ally-patrushev-russias-security-council-2024-06-11/> [dostęp: 28 IX 2024]; *Security Council structure*, President of Russia, <http://www.en.kremlin.ru/structure/security-council/members> [dostęp: 28 IX 2024].

⁴⁵ G. Kuczyński, *Zmiany w Radzie Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej*, Warsaw Institute, 14 II 2023 r., <https://warsawinstitute.org/pl/zmiany-w-radzie-bezpieczenstwa-federacji-rosyjskiej/> [dostęp: 28 IX 2024].

⁴⁶ A. Hughes, *Plan Z. Reassessing Security-Based...*, s. 174–208.

⁴⁷ Zob. np. S. Westfall, *These countries are withdrawing embassy staffers from Ukraine amid growing fears of an invasion by Russia*, The Washington Post, 14 II 2022 r., <https://www.washingtonpost.com/world/2022/01/25/ukraine-embassy-evacuations/> [dostęp: 21 IX 2024]; S. Walker, *‘It is past time to leave Ukraine’: western diplomats flee Kyiv*, The Guardian, 13 II 2022 r., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/13/it-is-past-time-to-leave-ukraine-western-diplomats-flee-kyiv> [dostęp: 21 IX 2024].

wojskowej FR. Decyzję rosyjskich władz o rozpoczęciu inwazji siłami niewystarczającymi (w rozumieniu sztuki wojennej⁴⁸) dla opanowania tak wielkiego terytorium postrzegano jako działanie nieracjonalne⁴⁹. Biorąc pod uwagę logikę sytuacyjną, jest to realizacja scenariusza zaobserwowanego wcześniej na Węgrzech (1956 r.), w Czechosłowacji (1968 r.) czy Afganistanie (1979 r.). Posługiwanie się przez Rosję określeniem „specjalna operacja wojskowa” jest postrzegane jako zabieg czysto propagandowy, mający tłumić prawdę o wojnie⁵⁰. Przeprowadzona analiza pozwala określić, dlaczego w rozumieniu rosyjskich przywódców nieudana próba opanowania Ukrainy w lutym 2022 r. miała dokonać się jako „specjalna operacja wojskowa”, a nie wojna konwencjonalna. W związku z mieszanym charakterem działań, w których wykorzystano struktury siłowe Ministerstwa Obrony i Spraw Wewnętrznych oraz struktury wywiadowcze, powstaje chaos pojęciowy.

O ile na wschodzie Ukrainy rosyjskie wojska działały metodycznie, najprawdopodobniej na podstawie dużo wcześniej przygotowanych planów, o tyle na północy SZFR zakładały szybkie przemieszczanie się kolumnami w ugrupowaniu marszowym, aby osiągnąć cel strategiczny, czyli Kijów. Priorytetowym komponentem *coup de main* na tym obszarze był desant wojsk aeromobilnych na Port Lotniczy Hostomel, mający umożliwić przerzut drogą powietrzną znacznych sił WDW, do których miały dołączyć jeszcze siły przebywające na terytorium Białorusi. Atak na Kijów z kierunku północnego na prawym brzegu Dniepru (dla strony ukraińskiej – Poleski Rejon Operacyjny) mógł wydawać się rosyjskim planistom szczególnie obiecujący ze względu na najkrótszy dystans do pokonania, brak konieczności forsowania Dniepru i brak stałej dyslokacji dużych jednostek Sił Zbrojnych Ukrainy, SZU (ukr. Збройні сили України) na tym odcinku. Rejon planowanych działań był zabezpieczony wyłącznie przez jednostki Państwowej Straży Granicznej Ukrainy (ukr. Державна прикордонна служба України), Gwardii Narodowej Ukrainy (ukr. Національна гвардія України) i 200 strażników Czarnobylskiej Elektrowni Atomowej⁵¹ (ukr. Чорнобильська атомна електростанція, CzAES). Ponadto strefa wykluczenia wokół nieczynnej elektrowni atomowej stanowiła znaczny, praktycznie niezamieszkały obszar (100–150 osób na 2600 km²), który

⁴⁸ Przykładowe obliczenia zob. C.A. Lawrence, *The Battle for Kyiv. The fight for Ukraine's capital*, [bmw] 2023, s. 50–64.

⁴⁹ T. Cooper i in., *War in Ukraine. Volume 2: Russian Invasion, February 2022*, Warwick 2023, s. 33.

⁵⁰ Por. Dylematy rosyjskiej propagandy. „Specjalna operacja wojskowa straciłaby sens”, Onet, 27 XII 2022 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/dylematy-rosyjskiej-propagandy-specjalna-operacja-wojskowa-stracilaby-sens/2f1tlb0> [dostęp: 21 IX 2024]; M. Hess, *Vladimir Putin finally calls Russia's 'special military operation' a war*, UnHerd, 21 II 2023 r., <https://unherd.com/newsroom/vladimir-putin-finally-calls-russias-special-military-operation-a-war/> [dostęp: 21 IX 2024].

⁵¹ М. Жирохов, *Невідбутий блицкриг: оборона аеродромів Гостомелю...*, s. 11.

można łatwo kontrolować. Zagrożenie radiacyjne z wojskowego punktu widzenia zostało uznane za nieistotne⁵². Ważne dla rosyjskich planistów było natomiast to, że główne ćwiczenia obronne Ukrainy „Zamieć-2022” (ukr. Заметіль-2022) nie zakładały istotnych walk na tym odcinku. Zgodnie z wynikami przeprowadzonej analizy rejonu operacyjnego Rosjanie dokonali tam koncentracji wojsk pod pretekstem ćwiczeń „Sojusznicze zdecydowanie-2022” trwających od 10 do 20 lutego 2022 r. Znaczne siły zostały dyslokowane na prawy brzeg Dniepru po stronie białoruskiej.

Początkowe sukcesy w Poleskim Rejonie Operacyjnym Rosjanie zawdzięczali przede wszystkim prawidłowo zrealizowanym elementom operacji typu *coup de main*, czyli atakiem z zaskoczenia z terytorium Białorusi, której minister obrony, Wiktor Chrenin, deklarował w rozmowach z kierownictwem politycznym Ukrainy, że wyklucza atak rosyjskich wojsk z tego terytorium⁵³. Udało się zaskoczyć ukraińskie jednostki pograniczne i Gwardii Narodowej, które nie zdążyły wysadzić mostów drogowego i kolejowego w tym rejonie. Przejęte pojazdy tych jednostek zostały z kolei wykorzystane do prowokacji rosyjskich grup dywersyjno-rozpoznawczych. Grupy te dotarły do Kijowa i działały na sprzecz z ukraińskimi oznaczeniami, przez co wprowadzały chaos na pozycjach obrońców, dopóki grupy rozpoznawczo-dywersyjne (ros. Диверсионно-разведывательная группа, ДРГ) nie zostały zlikwidowane⁵⁴. W związku z tym, że 167 żołnierzy 1 samodzielnego batalionu ochrony szczególnie ważnych obiektów Gwardii Narodowej Ukrainy nie było przeszkolonych z zakresu walki z pojazdami opancerzonymi ani nie posiadało stosownego uzbrojenia, poddali się, kiedy rosyjskie czołgi i transportery wjechały na teren CzaAES. Na niekorzyść obrońców działała ponadto działalność szpiegowska zwerbowanego przez Rosjan oficera SBU, Andrija Naumowa, który przekazał nieprzyjacielowi plany obrony rejonu, jak również miał kontakty w formacjach ochraniających strefę wykluczenia. Zaskoczenie wywołane desantem na Hostomel wiąże się z kolei z kontrowersyjną rolą podwójnego agenta Denysa Kiriejewa, który – mimo że ostrzegł władze w Kijowie o możliwym ataku – został zlikwidowany przez SBU⁵⁵. O ile w źródłach zachodnich nie doceniono obrońców lotniska i stwierdzono, że pozycje obronne Hostomelu były wskazywane przez rosyjskiego

⁵² А. Харук, М. Жирохов, *Бойова хроніка...*, s. 50.

⁵³ М. Жирохов, *Невідбутий блицкриг: оборона аеродромів Гостомелю...*, s. 4–9.

⁵⁴ Тамże, s. 10–19.

⁵⁵ B. Forrest, *Russian Spy or Ukrainian Hero? The Strange Death of Denys Kiryeyev*, The Wall Street Journal, 18 I 2023 r., <https://www.wsj.com/articles/russian-spy-or-ukrainian-hero-the-strange-death-of-denys-kiryeyev-11674059395> [dostęp: 29 IX 2024].

agenta ulokowanego w Antonowie⁵⁶, o tyle ukraińskie źródła nie potwierdziły tej informacji. Wprost przeciwnie, opór przez jednostkę terytorialnej obrony lotniska stanowił istotną przeszkodę dla desantu i spowodował utratę sprzętu, ludzi i czasu względem planu działania, co potwierdzają dowody z pola bitwy⁵⁷. Pomimo wycofania się z lotniska i budynków koszarowych sił obrony terytorialnej po wyczerpaniu amunicji oraz trudności z pełną likwidacją doborowych rosyjskich formacji przez ukraińskie siły szybkiego reagowania, to zniszczenie lądowiska przez ukraińską artylerię wyeliminowało zagrożenie lądowania na lotnisku samolotów transportowych WDW. Były one zmuszone lądować na terytorium Białorusi. Z kolei akcje dywersyjno-sabotażowe wobec lotniska w Wasylkowie nie zdołały wyłączyć tej bazy z użytkowania⁵⁸.

W trakcie ataku rosyjskie kolumny nie prowadziły odpowiednich działań rozpoznawczych, spieszenia piechoty z bojowymi wozami piechoty ani przygotowania artyleryjskiego lub saperskiego, dopóki nie zostały do tego zmuszone przez opór obrońców⁵⁹, co jest elementem charakterystycznym operacji typu *coup de main*. Z tego względu rozciągnięte rosyjskie kolumny, które nie zajęły miast w obwodach sumskim i czernichowskim, takich jak: Głuchów, Konotop, Niżyn, Sumy, Romny i Pryłuki, miały coraz większe trudności z zabezpieczeniem logistyki przed atakami SZU. W momencie ataku 9 marca 2022 r. na podkijowskie Browary były to niepoprawnie zabezpieczone linie zaopatrzenia o długości prawie 400 km⁶⁰. Gdyby opór obrońcy udało się przełamać przez infiltrację kontrwywiadu ofensywnego, trudności logistyczne nie byłyby na tyle uciążliwe, by stanowiły decydującą przeszkodę dla kontynuowania operacji. Tymczasem wbrew założeniom planistów „specjalnej operacji wojskowej”, wobec oporu i ataków obrońców Ukrainy na kolumny transportowe, doszło do sparaliżowania logistyki najbardziej wysuniętych oddziałów. W związku z tym operacja kijowska jako *coup de main* zakończyła się niepowodzeniem.

Bezpośredni atak na Charków opierał się przede wszystkim na kolumnach Specnazu przypuszczających ataki typu rajd za pomocą lekko opancerzonych pojazdów Tigr. Próba zajęcia z marszu wybranego obiektu administracyjnego nie była możliwa w związku z oporem obrońców i zamiast tego grupa szturmowa

⁵⁶ W. Spaniel, *How Ukraine Survived...*

⁵⁷ *Destination Disaster: Russia's Failure At Hostomel Airport*, Oryx, 13 IV 2022 r., <https://www.oryxspioenkop.com/2022/04/destination-disaster-russias-failure-at.html> [dostęp: 29 IX 2024].

⁵⁸ М. Жирохов, *Невідбутий бліцкриг...*, s. 60–70.

⁵⁹ А. Харук, М. Жирохов, *Бойова хроніка...*, s. 35–36.

⁶⁰ Dla porównania – najdłuższy „skok” wykonany przez rosyjskie kolumny na Krymie z Kerczu do Armiańska wynosił 288 km w sprzyjających warunkach.

opanowała budynek szkoły. Po długotrwałych walkach została jednak zlikwidowana. Należy zauważyć, że oddziały Specnazu zostały powstrzymane i zlikwidowane w terenie zurbanizowanym przez oddziały ukraińskiej Gwardii Narodowej oraz jednostki improwizowane m.in. ze składu osobowego Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Sił Powietrznych im. Iwana Kożeduba, czy też z czołgów znajdujących się w dyspozycji Charkowskiego Instytutu Wojsk Pancernych⁶¹. Z kolei kolumna Oddziału Mobilnego Specjalnego Przeznaczenia, OMON (ros. отряд мобильный особого назначения), została zniszczona na podejściu do miasta, niedaleko wsi Wesele, przez ukraińskie czołgi z 92 brygady, wobec których siły przeznaczone do tłumienia demonstracji nie posiadały ani stosownego uzbrojenia, ani nie miały przeszkolenia⁶².

Jedynie sukcesy operacyjne Rosjanie odnieśli na kierunku chersońskim, gdzie udało im się przejąć elektrownię wodną w Nowej Kachowce, Most Anto-nowski i miasta: Chersoń, Mikołajów i Wozniesieńsk (w którym wykorzystano skuteczniej niż w Hostomelu komponent aeromobilny⁶³). Część tych osiągnięć można przypisywać również infiltracji wywiadowczej ukraińskich struktur siłowych, zwłaszcza SBU⁶⁴.

Operacja na kierunku kijowskim miała więc charakterystyczne cechy *coup de main*, podczas gdy działania na froncie w Donbasie miały charakter klasycznych działań zbrojnych. Nie zakładano w nich przełamania oporu za sprawą nagłości działań i przytłaczającego użycia siły, lecz klasyczne natarcie frontalne z zamiarem wypchnięcia przeciwnika z zajmowanych pozycji, po wcześniejszym przygotowaniu ogniowym (artyleryjskim i lotniczo-rakietowym).

Zgodnie z założeniami przedstawionymi we *Wprowadzeniu* autorzy uznali operację „Dunaj” z 1968 r. za właściwą analogię historyczną dla działań FR w 2022 r. Była to operacja stanowiąca przykład realnych działań Armii Radzieckiej, prowadzonych wraz z sojusznikami, a zarówno przygotowania do niej, jak i jej przebieg mają liczne cechy wspólne, które można zanalizować pod kątem charakterystyki *coup de main* przyjętej na potrzeby artykułu. Porównanie pierwszej fazy rosyjskiej inwazji na Ukrainę z 2022 r. jako nieudanej operacji *coup de main* z inwazją 2 Armii Wojska Polskiego w składzie Połączonych Sił Układu Warszawskiego na Czechosłowację w 1968 r. przedstawia tabela 5.

⁶¹ A. Харук, М. Жирохов, *Бойова хроніка...*, s. 111–118.

⁶² М. Жирохов, *Війна танків. Україна, лютий-серпень 2022...*, s. 49–54.

⁶³ A. Харук, М. Жирохов, *Бойова хроніка...*, s. 165–173.

⁶⁴ K. Gustafson i in., *Intelligence warning in the Ukraine war, Autumn 2021 – Summer 2022*, „Intelligence and National Security” 2024, t. 39, nr 3, s. 405. <https://doi.org/10.1080/02684527.2024.2322214>.

Rosyjska „specjalna operacja wojskowa” jako nieudany coup de main...

Tabela 5. Porównanie sposobów działania wojsk Układu Warszawskiego przeciw Czechosłowacji w operacji „Dunaj” w 1968 r. z działaniami wojsk Federacji Rosyjskiej w pierwszej fazie inwazji na Ukrainę na kierunku kijowskim w 2022 r.

Cecha charakterystyczna	Operacja „Dunaj” 1968 r.	Pierwsza faza inwazji na Ukrainę na kierunku kijowskim w 2022 r.
Decepcja	Przygotowania do inwazji zostały przeprowadzone pod pozorem ćwiczeń „Pochmurne Lato 1968”	Przygotowania do inwazji zostały przeprowadzone pod pozorem ćwiczeń „Zachód-2021” oraz „Sojusznicze zdecydowanie-2022”
Ugrupowanie	10 i 11 Dywizje Pancerne zostały pozbawione artylerii rakietowej, ciężkiego sprzętu inżynieryjnego i części komponentu logistycznego. Te same zmiany dotyczyły 4 Dywizji Zmechanizowanej (DZ) w rezerwie 2 Armii. Siły użyte w operacji zostały wzmocnione jednostkami aeromobilnymi i dalekiego rozpoznania	Charakterystyczne było ugrupowanie rosyjskie na frontach północnym i południowym. Duża część sił znajdowała się w ugrupowaniu marszowym i z opóźnieniem przechodziła w bojowe, pomimo napotkania zdecydowanego oporu. Było to szczególnie widoczne na froncie północnym, gdzie siły rosyjskie dysponowały ok. 70 000 żołnierzy, z czego ok. 15 000–30 000 żołnierzy w rozciągniętej w szczytowym momencie na 64 km kolumnie maszerującej na Kijów. Nietypowa była także kompozycja tych sił, gdzie oprócz jednostek Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej ⁶⁵ w ich skład wchodziły: 141 Specjalny Pułk Zmotoryzowany (Czeczeński), jednostki Rosgwardii (Specjalnego Oddziału Szybkiego Reagowania – SOBR), OMON i prywatnej firmy wojskowej Reduta
Tempo	Czas na osiągnięcie celów 70–100 km od granicy: 6–12 godzin w kierunku Pragi i Brna. Kolejnych 12 godzin dla 4 DZ na dotarcie do wyznaczonych celów pod Pragę	Dokumenty przejęte pod Chersoniem wiosną 2022 r. wskazują, że np. 1 batalionowa grupa taktyczna z 810 Brygady Piechoty Morskiej miała między 20 lutego a 6 marca 2022 r. osiągnąć cele pomiędzy Odessą a Mikołajowem, 200 km od swoich pozycji początkowych

⁶⁵ W skład jednostek Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej na froncie północnym w okresie 24 II–8 IV 2022 r. wchodziły związki operacyjne: 1 Gwardyjska Armia Pancerna, 35 Armia Ogólnowojskowa, 36 Armia Ogólnowojskowa; związki taktyczne: 90 Gwardyjska Dywizja Pancerna, 11 Gwardyjska Brygada Powietrznodesantowa, 31 Gwardyjska Brygada Powietrznodesantowa.

Cecha charakterystyczna	Operacja „Dunaj” 1968 r.	Pierwsza faza inwazji na Ukrainę na kierunku kijowskim w 2022 r.
Blokady	4 DZ i 27 Pułk Czołgów z 5 Dywizji Pancernej miały za zadanie blokować czechosłowackie garnizony w miastach Mladá Boleslav i Milovice. Wzmocniona czołgami i jednostkami rozpoznania 6 Dywizji Powietrzno-Desantowej z 16 Dywizji Zmechanizowanej miały zaś zablokować garnizony w miejscowościach: Rychów, Kostelec nad Labem, Rokytnice v Orlických horách i Červená Voda	W 2022 r. nie udało się Rosjanom blokować garnizonów tak, jak miało to miejsce na Krymie w 2014 r.
Jednostki pomocnicze	15 Pułk Wojsk Obrony Wewnętrznej miał blokować garnizon w Knowie	Dużą część rosyjskiego ugrupowania stanowiły oddziały Rosgwardii, OMON i SOBR
Stosunek sił obrońcy i agresora	Zakładano, że obrońcy będą dysponować 19 820 żołnierzami przeciwko 14 400 żołnierzom agresora, 456–490 czołgami, 350–405 transporterami opancerzonymi. Zakładany stosunek sił pomiędzy Wojskiem Polskim ⁶⁶ a Czechosłowacką Armią Ludową wynosił: – ludzi (ogółem): 1:1,4 – czołgów: 1:1,1 – transporterów opanc.: 1,3:1. Z uwzględnieniem gotowości bojowej zakładano, że stosunek sił miałby się wyrównać do 1:1. W związku z tym można zauważyć, że przeprowadzona operacja 2 Armii nie przewidywała stosunku sił właściwego dla ofensywy (agresor nie był dostatecznie liczny względem obrońcy) ⁶⁷	Inwazja została zrealizowana przy pomocy ok. 190 000 rosyjskich żołnierzy, co wobec liczebności sił obrońców ok. 196 600 i 102 000 funkcjonariuszy milicji daje stosunek 1:1,57. Dane odnośnie do liczebności ukraińskich sił są zróżnicowane, ale nie ulega wątpliwości, że rosyjskie siły nie dysponowały przewagą liczebną (3:1) właściwą dla prowadzenia ofensywy ⁶⁸

⁶⁶ Nieoficjalnie: Ludowym Wojskiem Polskim (LWP). Sposób zapisu tej nazwy jest kontrowersyjny. Por. H.Z. Figura, *Ludowe Wojsko Polskie czy Wojsko Polskie?*, „Kwartalnik Bellona” 2015, t. 681, nr 2, s. 215–218.

⁶⁷ AIPN, Zbiór dokumentów dotyczących Układu Warszawskiego, *Operacja „Dunaj” dot. interwencji członków Układu Warszawskiego w Czechosłowacji*, t. 1 sygn. BU 02958/1: Sprawy operacyjne Sztabu Generalnego WP, t. 2 sygn. BU 02958/2: Sprawozdania operacyjne Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Sprawozdanie 2 Armii z przebiegu operacji „Dunaj”.

⁶⁸ *The Military Balance 2022. The annual assessment of global military capabilities and defence economics*, [bmw] 2022.

Rosyjska „specjalna operacja wojskowa” jako nieudany coup de main...

Cecha charakterystyczna	Operacja „Dunaj” 1968 r.	Pierwsza faza inwazji na Ukrainę na kierunku kijowskim w 2022 r.
Cele z zakresu dowodzenia, kontroli, komunikacji i wywiadu (ang. <i>command control, communications and intelligence</i> – C3I)	Szczególną uwagę poświęcono przejęciu ośrodków transmisji telewizyjnej i radiowej w Czechosłowacji, a także lotnisk. Kontrola środków łączności miała kluczowe znaczenie dla umożliwienia wzmożonych działań propagandowych, a lotniska mogły umożliwić siłom inwazyjnym transport lotniczy. Operacja nie powiodła się z powodu niewystarczających badań dotyczących czechosłowackiego systemu łączności, co stworzyło konieczność zajęcia obiektu ⁶⁹	Niemожność zniszczenia ukraińskich systemów dowodzenia i łączności spowodowała, że nie osiągnięto celów politycznych „specjalnej operacji wojskowej” zarówno przez zamach stanu (próba osadzenia Wiktora Medwedczuka w Kijowie), jak i <i>coup de main</i> w głównych miastach Ukrainy, co ostatecznie zmusiło rosyjskie siły do odwrotu
Interwencja zewnętrzna	Plan uwzględniał możliwość interwencji sił NATO z Republiki Federalnej Niemiec dla wsparcia Czechosłowaków, co stwarzało ryzyko zmiany charakteru operacji z pacyfikacyjnej na bojową	Brak informacji o uwzględnieniu w planach „specjalnej operacji wojskowej” wariantu zagranicznej interwencji zbrojnej
Logistyka	Duża część logistyki opierała się na transporcie kolejowym, gdyż wydolność transportu drogowego była niewystarczająca	„Specjalna operacja wojskowa” była planowana w oderwaniu od wzorców doktrynalnych dotyczących wykorzystania siły zbrojnej w konflikcie konwencjonalnym. Formacje zostały przygotowane na potrzeby krótkiego konfliktu. Wsparcie logistyczne nie nadążało za operacją. Użycie sił rosyjskich nie było zgodne ani z możliwościami logistycznymi, ani ze sposobem organizacji rosyjskiej armii. Logistyka została dostosowana dopiero do działań w Donbasie w 2022 r. ⁷⁰ , które stanowiły już klasyczne działania frontowe, a nie <i>coup de main</i>

⁶⁹ Na potrzeby badań nad operacjami przerwania łączności, można spekulować, czy ostrożne planowanie operacji „Malwa” przed ogłoszeniem stanu wojennego w 1981 r. przez Sztab Generalny WP było spowodowane niepowodzeniem operacji „Dunaj” w tym zakresie. Zob. AIPN, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie [1944] 1954–1990, *Sprawa obiektowa kryptonim „Gotowość” dot. wprowadzenia stanu wojennego. Materiały archiwalne przekazane przez Wydział XII Departamentu II MSW do Archiwum Biura „C” MSW*, sygn. BU 0236/254.

⁷⁰ P. Schwartz i in., *Russian Military Logistics in the Ukraine War. Recent Reforms and Wartime Operations*, September, Stuttgart 2023, s. 68.

Cecha charakterystyczna	Operacja „Dunaj” 1968 r.	Pierwsza faza inwazji na Ukrainę na kierunku kijowskim w 2022 r.
Komponent powietrzny	Jednostki powietrznodesantowe Wojska Polskiego działały jako część komponentu lądowego. W Pradze radzieccy spadochroniarze samolotów cywilnych zdołali przejąć lotnisko przez podszycie się pod samoloty cywilne. Umożliwiło to transport lotniczy wojsk inwazyjnych i materiałów bezpośrednio do stolicy Czechosłowacji	Próba przejścia przez Rosję lotniska Hostomel w pobliżu Kijowa skorelowana z nadejściem kolumny sił lądowych z Białorusi przez bagna Prypeci była kluczowym założeniem wykonania <i>coup de main</i> . Niepowodzenie w zdobyciu lotniska w pobliżu stolicy było jednym z głównych czynników stojących za porażką operacji i początkiem wojny konwencjonalnej na innych obszarach

Źródło: opracowanie własne na podstawie: AIPN, Zbiór dokumentów dotyczących Układu Warszawskiego, *Operacja „Dunaj” dot. interwencji członków Układu Warszawskiego w Czechosłowacji*, t. 1 sygn. BU 02958/1: Sprawy operacyjne Sztabu Generalnego WP, t. 2 sygn. BU 02958/2: Sprawozdania operacyjne Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Sprawozdanie 2 Armii z przebiegu operacji „Dunaj”; A. Харук, М. Жирохов, *Бойова хроніка 2022 року*, Київ 2024 (A. Charuk, M. Żyrochow, *Bojowa chronika 2022 roku*, Kyjiw 2024); М. Жирохов, *Невідбутий блицкриг: оборона аеродромів Гостомелю та Василькова, лютий 2022 року*, Чернівці 2022 (M. Żyrochow, *Newidbutyj blickryh: oborona aerodromiw Hostomela ta Wasylkowa, lutyj 2022 roku*, Czernihiw 2022); *The Military Balance 2022. The annual assessment of global military capabilities and defence economics*, [bmw] 2022; M. Zabrodskyi, J. Watling, O.V. Danylyuk, N. Reynolds, *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022*, Royal United Services Institute, 30 XI 2022 r.; M. Štefanský, „Operation Danube”, w: *Operation Danube Reconsidered. The International Aspects of the Czechoslovak 1968 Crisis*, J. Drabik (red.), Stuttgart 2021; P. Schwartz, A. Fink, J. Waller, M. Kofman, B. Lennox, M. Chesnut, *Russian Military Logistics in the Ukraine War. Recent Reforms and Wartime Operations*, September, Stuttgart 2023.

Podsumowanie

W ramach badań autorzy zajęli się problematyką specyficznego sposobu użycia siły, określonego terminem *coup de main* na potrzeby stworzenia definicji operacyjnej, użytej następnie do weryfikacji hipotez roboczych, zgodnie z przyjętymi metodami badawczymi.

Cel badań w postaci analizy działań FR w dwóch aktach agresji na Ukrainę: w 2014 r. i 2022 r., jako operacji *coup de main* został zrealizowany dzięki weryfikacji kolejnych hipotez roboczych z wykorzystaniem wybranych metod badawczych.

Autorzy wysuwają trzy wnioski:

1. Operacje *coup de main* mogą być prowadzone przez Rosję w przyszłości.
2. W odniesieniu do Ukrainy ten model użycia siły, wykorzystany z sukcesami w 2014 r., w 2022 r. się wyczerpał. Może on stanowić realny model dla

ewentualnej interwencji Rosji w Białorusi i Kazachstanie, a także w państwach wschodniej flanki NATO: Litwie, Łotwie i Estonii, w szczególności na tych obszarach, na których występuje duża mniejszość rosyjska.

3. Jak wskazano w części analitycznej artykułu, sukces tego typu operacji wymaga właściwej infiltracji przeciwnika, co w przypadku Polski, która nie była częścią ZSRR, ani nie ma licznej mniejszości rosyjskiej, jest bardzo mało prawdopodobne. Natomiast ze względu na bliskość geograficzną Warszawy do granicy z Białorusią należy rozważać bezpieczeństwo stolicy w sytuacji podjęcia próby śmiałego działania z zaskoczenia w celu pokonania przeciwnika jednym uderzeniem, tj. klasycznie rozumianego *coup de main*.

Można także założyć, że percepcja rosyjskich decydentów ma kluczowe znaczenie przy wyborze metody realizacji celu politycznego przez przeprowadzenie operacji wojskowej. Należy przyjąć, że wewnętrzne uwarunkowania w rosyjskich strukturach decyzyjnych (w tym kwestie frakcyjne) będą miały większe znaczenie niż czynniki intersubiektywne natury geopolitycznej, np. w postaci przynależności danego państwa do organizacji międzynarodowych. Wewnętrzna stabilność danego państwa będącego potencjalnym celem operacji *coup de main* może odgrywać większą rolę niż np. obecność licznej mniejszości rosyjskiej na jego terytorium.

Bibliografia

Allison G., Zelikow P., *Essence of Decision. Explaining the Cuban Missile Crisis*, Addison-Wesley Educational Publishers Inc., 1999.

Bassford Ch., *Na palcach wokół trójcy Clausewitza*, „Kwartalnik Bellona” 2017, t. 688, nr 1, s. 73–100.

Clausewitz C. von, *O wojnie*, Lublin 1995.

Cooper T., Fontanellaz A., Crowther E., Sipos M., *War in Ukraine. Volume 2: Russian Invasion, February 2022*, Warwick 2023.

Depczyński M., Elak L., *Rosyjska sztuka operacyjna w zarysie*, Warszawa 2020.

Figura H.Z., *Ludowe Wojsko Polskie czy Wojsko Polskie?*, „Kwartalnik Bellona” 2015, t. 681, nr 2, s. 215–218.

Galeotti M., *Putin takes Crimea 2014. Grey-zone warfare opens the Russia-Ukraine conflict*, [bmw] 2023.

Galeotti M., *Putin's wars. From Chechnya to Ukraine*, Oxford 2022.

Gustafson K., Lomas D., Wagner S., Shaaban Abdalla N., Davies P.H.J., *Intelligence warning in the Ukraine war, Autumn 2021 – Summer 2022*, „Intelligence and National Security” 2024, t. 39, nr 3, s. 400–419. <https://doi.org/10.1080/02684527.2024.2322214>.

Hermann H., *Operacyjny wymiar walki zbrojnej*, Toruń 2004.

Hughes A., *Plan Z. Reassessing Security-Based Accounts of Russia's Invasion of Ukraine*, „Journal of Advanced Military Studies” 2023, t. 14, nr 2, s. 174–208. <https://doi.org/10.21140/mcu.20231402009>.

Jagodziński B., *Działania i rozwój jednostek specjalnych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2020, t. 12, nr 22, s. 167–184.

Jurasz W., Grala H., *Wataha Putina*, Warszawa 2023.

Kozłowski J., *Metody, techniki i narzędzia analityczne*, cz. III, Warszawa 2024.

Kozłowski J., *Praktyczny wymiar zagadnień związanych z oceną pewności źródeł oraz wiarygodności danych i informacji*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2023, nr 29, s. 95–130. <https://doi.org/10.4467/20801335PBW.23.021.18763>.

Kułaga Ł., *Używanie dronów w celu zwalczania międzynarodowego terroryzmu w świetle „ius in bello”*, „Zeszyty Prawnicze” 2017, t. 17, nr 1, s. 107–134. <https://doi.org/10.21697/zp.2017.17.1.05>.

Lawrence C.A., *The Battle for Kyiv. The fight for Ukraine's capital*, [bmw] 2023.

Liflyandchick A., Jones D., Fabian S., *The Fall from Grace of Russian SOF: The Danger of Forgetting Lessons Learned*, Irregular Warfare Center: Insights, t. 1, nr 8, September 2023.

Luttwak E.N., *Zamach stanu. Podręcznik*, Warszawa 2017.

Minkina M., *FSB. Gwardia Kremla*, Warszawa 2016.

Minkina M., *Rosyjskie instrumentarium wpływu, nękania i prowokacji*, Siedlce 2023.

Pherson R.H., Heuer R.J., *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*, [bmw] 2020.

Spaniel W., *How Ukraine Survived: Inside the Strategy to Stop Russia's Invasion*, e-book.

Spaniel W., *What Caused the Russia-Ukraine War (And How Will It End?)*, e-book.

Štefanský M., „Operation Danube”, w: *Operation Danube Reconsidered. The International Aspects of the Czechoslovak 1968 Crisis*, J. Drabik (red.), Stuttgart 2021.

The Characteristics of Total Institutions, w: *A Sociological Reader on Complex Organizations*, A. Etzioni (red. nauk.), New York 1961.

Literatura rosyjska i ukraińska

Харук А., Жирохов М., *Бойова хроніка 2022 року*, Київ 2024 (Charuk A., Żyrochow M., *Bojowa chronika 2022 roku*, Kyjiw 2024).

Триандафиллов В., *Характер операций современных армий*, Москва 1929 (Triandafillov W., *Charakter operacyj sowriemiennych armij*, Moskwa 1929).

Устинович И.В., *Научно-промышленный комплекс как одна из форм взаимодействия организаций*, „Труды БГТУ” 2023 (Ustinowicz I.W., *Nauczno-promyslennyj kompleks kak jedna iz form wzaimodiejstwija organizacyj*, „Trudy BGTU” 2023), t. 5, nr 2, s. 72–77.

Жирохов М., *Невідбутий блицкриг: оборона аеродромів Гостомелю та Василькова, лютий 2022 року*, Чернігів 2022 (Żyrochow M., *Newidbutyj blickryh: oborona aerodromiw Hostomela ta Wasylkowa, lutyj 2022 roku*, Czernihiw 2022).

Жирохов М., *Війна танків. Україна, лютий-серпень 2022*, Чернігів 2023 (Żyrochow M., *Wijna tankiw. Ukrajina, lutyj-serpeń 2022*, Czernihiw 2023).

Źródła internetowe

Czy Jurij Andropow był twórcą pierestrojki? – cykl *Oblicza historii*, YouTube, 14 V 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=vbbcuNYaxkU> [dostęp: 30 VI 2024].

Debata „Co dalej z Rosją?” - Hieronim Grala, Witold Jurasz, Janusz Onyszkiewicz, J. M. Nowakowski, YouTube, 4 XII 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=Gk45gw7ECHY> [dostęp: 30 VI 2024].

Destination Disaster: Russia's Failure At Hostomel Airport, Oryx, 13 IV 2022 r., <https://www.oryxspioenkop.com/2022/04/destination-disaster-russias-failure-at.html> [dostęp: 29 IX 2024].

Dylematy rosyjskiej propagandy. „Specjalna operacja wojskowa straciłaby sens”, Onet, 27 XII 2022 r., <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/dylematy-rosyjskiej-propagandy-specjalna-operacja-wojskowa-stracilaby-sens/2f1tlb0> [dostęp: 21 IX 2024].

Elity Zachodu tęsknią za przewidywalną Rosją | Prof. Hieronim Grala, YouTube, 10 VI 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=KaU41GKpNmY> [dostęp: 30 VI 2024].

Forrest B., *Russian Spy or Ukrainian Hero? The Strange Death of Denys Kiryeyev*, The Wall Street Journal, 18 I 2023 r., <https://www.wsj.com/articles/russian-spy-or-ukrainian-hero-the-strange-death-of-denys-kiryeyev-11674059395> [dostęp: 29 IX 2024].

Galeev K. (@kamilkazani), wpis na portalu X, 28 II 2022 r., <https://x.com/kamilkazani/status/1498377757536968711?lang=en> [dostęp: 30 IX 2024].

Galeotti M., *The Personal Politics of Putin's Security Council Meeting*, The Moscow Times, 22 II 2022 r., <https://www.themoscowtimes.com/2022/02/22/the-personal-politics-of-putins-security-council-meeting-a76522> [dostęp: 1 IX 2024].

Hess M., *Vladimir Putin finally calls Russia's 'special military operation' a war*, UnHerd, 21 II 2023 r., <https://unherd.com/newsroom/vladimir-putin-finally-calls-russias-special-military-operation-a-war/> [dostęp: 21 IX 2024].

Kuczyński G., *Zmiany w Radzie Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej*, Warsaw Institute, 14 II 2023 r., <https://warsawinstitute.org/pl/zmiany-w-radzie-bezpieczenstwa-federacji-rosyjskiej/> [dostęp: 28 IX 2024].

Meeting with permanent members of the Security Council, Kremlin.ru, 21 II 2014 r., <http://en.kremlin.ru/events/president/news/20301> [dostęp: 24 IX 2024].

Nie będzie końca wojny bez końca Putina: prof. Hieronim Gala – didaskalia #6, YouTube, 16 IV 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=uTlrecy9m80> [dostęp: 30 VI 2024].

Putin to keep demoted ally Patrushev on Russia's Security Council, Reuters, 12 VII 2024 r., <https://www.reuters.com/world/europe/putin-keep-demoted-ally-patrushev-russias-security-council-2024-06-11/> [dostęp: 28 IX 2024].

Rosja Putina – obsesja neoimperialnej potęgi | Czwartki w DeBeKa #1, YouTube, 29 II 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=rUAgEnRAllw> [dostęp: 30 VI 2024].

ROSYJSKI KRĄG WŁADZY – cykl Kulisy historii odc. 120, YouTube, 1 VII 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=szr-pwtXV0U> [dostęp: 30 VI 2024].

Security Council structure, President of Russia, <http://www.en.kremlin.ru/structure/security-council/members> [dostęp: 28 IX 2024].

Skorkin K., *Why President Zelensky Is Purging His Inner Circle*, Carnegie, 15 IV 2024 r., <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2024/04/why-president-zelensky-is-purging-his-inner-circle?lang=en> [dostęp: 28 IX 2024].

Soldatov A., *The True Role of the FSB in the Ukrainian Crisis*, The Moscow Times, 15 IV 2014 r., <https://www.themoscowtimes.com/2014/04/15/the-true-role-of-the-fsb-in-the-ukrainian-crisis-a33985> [dostęp: 28 IX 2024].

Spaniel W., *The "Battle" of Crimea: Inside Russia's Playbook to Capture the Peninsula*, YouTube, 15 III 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=Ijmoz2VfjrQ> [dostęp: 25 IX 2024].

Spaniel W., *The Hidden Battle that Saved Ukraine*, YouTube, 3 I 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=hh9xT9d6SJU> [dostęp: 25 I 2023].

Spaniel W., *Why Russia Miscalculated in Ukraine: A Self-Inflicted Disaster in Three Acts*, YouTube, 24 I 2023 r., <https://www.youtube.com/watch?v=8YkGrKQXZxE> [dostęp: 25 I 2023].

Standoff: A chronicle of Russian invasion of Crimea, Defense Express, 4 III 2014 r., https://web.archive.org/web/20230226183728/https://issuu.com/ukrainian_defense_review/docs/chronicles-of-russian-aggression-cr [dostęp: 13 VII 2025].

Sukhov O., *From Olympics to Crimea, Putin Loyalist Kozak Entrusted With Kremlin Mega-Projects*, The Moscow Times, 28 III 2014 r., <https://www.themoscowtimes.com/2014/03/27/from-olympics-to-crimea-putin-loyalist-kozak-entrusted-with-kremlin-mega-projects-a33409> [dostęp: 1 IX 2024].

Walker S., *‘It is past time to leave Ukraine’: western diplomats flee Kyiv*, The Guardian, 13 II 2022 r., <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/13/it-is-past-time-to-leave-ukraine-western-diplomats-flee-kyiv> [dostęp: 21 IX 2024].

Westfall S., *These countries are withdrawing embassy staffers from Ukraine amid growing fears of an invasion by Russia*, The Washington Post, 14 II 2022 r., <https://www.washingtonpost.com/world/2022/01/25/ukraine-embassy-evacuations/> [dostęp: 21 IX 2024].

Wilk A., *Rosyjska interwencja wojskowa na Krymie*, Ośrodek Studiów Wschodnich, 5 III 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-03-05/rosyjska-interwencja-wojskowa-na-krymie> [dostęp: 29 IX 2024].

Rosyjskie źródła internetowe

Заседание Совета Безопасности (Zasiedanije Sowieta Biezopasnosti), YouTube, 22 II 2022 r., https://www.youtube.com/watch?v=_YRUlb_7T9o [dostęp: 28 IX 2024].

Кац М., *Арестован замминистра обороны Иванов (Kac M., Ariestowan zamministra oborony Iwanow)*, YouTube, 24 IV 2024 r., <https://www.youtube.com/watch?v=5p4S7AKBPOg> [dostęp: 28 IX 2024].

Обращение Президента Российской Федерации, Президент России (Obraszczenijeprezydienta Rossijskoj Fiedieracyi, Priezidient Rossii), 21 II 2022 r., <http://kremlin.ru/events/president/news/67828> [dostęp: 27 IX 2024].

Inne dokumenty

Bowen A.S., *Russia's War in Ukraine: Military and Intelligence Aspects*, Congressional Research Service Report, Washington 2023.

Schwartz P., Fink A., Waller J., Kofman M., Lennox B., Chesnut M., *Russian Military Logistics in the Ukraine War. Recent Reforms and Wartime Operations*, September, Stuttgart 2023.

The Military Balance 2022. The annual assessment of global military capabilities and defence economics, [bmw] 2022.

Zabrodskyi M., Watling J., Danylyuk O.V., Reynolds N., *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022*, Royal United Services Institute, 30 XI 2022 r.

Źródła archiwalne

AIPN, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie [1944] 1954–1990, sygn. BU 0236/254.

AIPN, Zbiór dokumentów dotyczących Układu Warszawskiego, sygn. BU 02958/1, sygn. BU 02958/2.

Dr Marek Klasa

Doktor nauk społecznych w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie.
Adiunkt w Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki
Wojennej.

Kontakt: m.klasa@akademia.mil.pl

Michał Klasa

Absolwent studiów podyplomowych na kierunku działania analityczno-
-informacyjne w obszarze bezpieczeństwa w Instytucie Historii Wojsko-
wej Akademii Sztuki Wojennej.